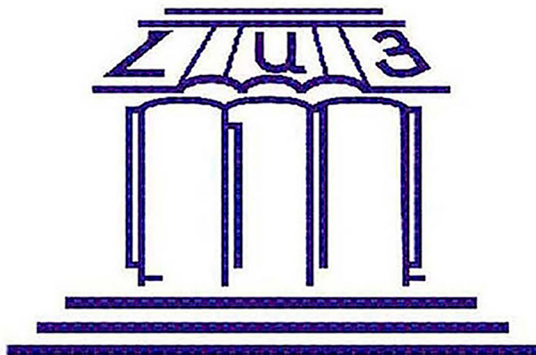

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՀԱՐՄԱՆԱԼԻ

ՏՈՆԸ

891.715

0-32

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՐԳՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ, ՀԲԵՏԱՐԱՊԵՏ.
ԻՌՍԿԼԱ.

1931

0-32.

Ն. ՈԼԵՅՆԻԿՈՎ

30 MAY 2011

088/1

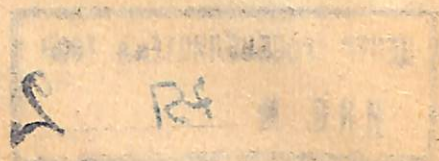
ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ՏՈՆԸ

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՈՍԿՎԱ.
1931

02.09.2013

5589

Քարզմ. Լ. Թ.

Уполн. главлита № В-194 Заказ № 1.146 Тираж 5.000
Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва,
Шлюзовая набережная, 10.

42969.63

1.

Ամեն յերեկո մոտենում եյի
յեղբորս սենյակի դռանն ու ականջ
դնում:

Հաճախ նրա մոտ հավաքվում եյին
զանազան մարդիկ ու բարձր խոսում:

Մի անգամ լսեցի.

— Դէհ, տղերք, պատրաստվե-
ցեք: Հաջորդ յերեքշաբթի տոնն է:

2.

Շարունակությունն այլևս չլսեցի:
Վազելով մյուս սենյակը, ցած
բերի պատի որացույցը. յեթե իս-
կապես յերեքշաբթի որը տոնն է,
նշանակում է կարմիր պիտի լինի:
Թերթեցի որացույցը. Ապրիլի 18-ը
սևով եր գրված:

— Խաբել էն, — մտածեցի:

Ու քիչ եր մնում, թե լաց լինեյի
հուզումից:

3.

Յես շատ եյի սիրում տոն որերը:
Տասնմեկ տարեկան եյի դեռ,
բայց աշխատում եյի գործարանում:
«Աշակերտ»-ի գործ եյի կատարում.
դա նշանակում է, վոր գործով մի
բաժնից մյուսը պիտի վազեյի շա-
րունակ:

Ահա թե ինչու սիրում եյի տոն
որերը:

4.

Պատահում եր, վոր աշնանից
թերթում եյինք որացույցը և հաշ-
վում, թե քանի կարմիր թիվ կա
Ժննդյան առթիվ:

Ծնունդ, դատիկ, հոգեզալուստ:
Լինում են նաև ցարական որեր՝
ցարի անվանակոչություն, թագու-
հու. նրանց ազգականների անվա-
նակոչություն:

Այդ տոները կոչվում եյին «գա-
հակալական» տոներ:

Մեր ղռնապանը դարպասի վրա
բարձրանալով կախեց դրոշակը, ծա-
րական դրոշակը: Յերեք գույնի:
Վերևի շերտը՝ սպիտակ, մեջտեղինը՝
կապույտ, ներքևինը՝ կարմիր:

— Յերանի թագավորը շատ աղ-
ջիկ ունենար, վոր շատանար տո-
ների թիվը, — հառաչում եյի, —
միայն թե շարունակ չվազվզեյի
մի ցեխից մյուսը:

5.

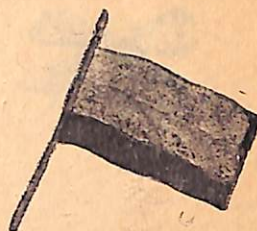
Մյուս որը գնացի գործարան:
Այնտեղ ել լսեցի տոնի մասին:

Յերկու բանվոր կանգնել եյին
դազգյահի մոտ. մեկն ասում եր:

— Զորս որից տոն է, հարկա-
վոր է դրոշակներ պատրաստել:

Ել չկարողացա համբերել: Մո-
տենալով զլխավոր վարպետ Գլեր
Իվանովիչին, հարցրի.

— Գլեր Իվանովիչ, իսկապէս
յերեքշաբթի տոն է:

Նա դայրացած հարձակվեց վրաս
ու գողաց.

— Տոնի իշտա ունես, հմ: Սպա-
սիր, հենց այդ որը յես քեզ կան-
տորի հատակները լվանալ տամ,
շան լակոտ...

6.

Տանը, յեղբայրս ինձ մի անկյուն
տանելով, ասաց.

— Ահա ինչ, Սյոմա, դու պար-
տավոր ես մեզ ոգնել: Շուտով
տոն ե լինելու և մեզ անհրաժեշտ
ե կարմիր կտոր ու ժապավեն: Դու
այդ կարող ես մայրիկից ու քույ-
րիկից գողանալ: Միայն թե զգուշ.
դրա մասին վոչ վոքի վոչ մի խոսք:

— Այդ ի՞նչ տարորինակ տոն ե,
վոր թե որացույցում չի նշանակ-
ված և թե Գլեբ Իվանովիչն ե բար-
կանում, յերբ ուզում ես իմանալ
ու չի ել կարելի ուրիշին ասել, —
մտածում եյի զարմացած, — իսկ
կարմիր ժապավեն նրանց ինչի՞ն ե
պետք:

7.

Մայրիկից թոցրի յերկու կար-
միր կտոր, իսկ քրոջս ծամերից՝
ժապավենը. նա քնած եր և վոչինչ
չիմացավ:

Այդ ամենը տվի յեղբորս:

— Շատ ապրես, — գովեց նա ինձ:

Ու ստացածը դրեց բարձի տակ,
և՛ կտորները, և՛ ժապավենը:

8.

Ահա և տոնը:

Առավոտ կանուխ, ժամի վեցին
սուլեցին գործարանի շշակները:
Նշանակում ե, հարկավոր ե աշխա-
տանքի գնալ: Ուրեմն տոն չե: Տոն
որերին շշակները չեն սուլում:

Մոտենում եմ իմ արհեստանո-
ցին. լուռ ե: Դազգյահների մոտ
վոչ վոք չկա:

Իսկ պատին փակցված ե բարակ
թուղթ, վորի վրա գրված ե կա-
պույտ տառերով —

9.

Բավական է:
Թողե՛ք աշխատանքը, բնկերներ: Շու-
տով դադարեցրե՛ք անիվները:
Տվե՛ք ազդանշանը:
Լայն բացե՛ք արհեստանոցի դռ-
ները: Դեպի փողոց, բնկերներ:
Այսո՛ւ մեր մեծ տոնն է:

10.

Իսկ հետո գրված էր այսպես —
Այսո՛ւ մի առանձին տոն է, այս
տոնը նշանակված է փոշի մի որա-
ցույցում:
Այս տոնին չեն հնչելու յեկեկեցու-
զանգակները յեվ փոշի էլ պատարագ
է յինչու:
Ո՞ւմ կողմից յեվ ո՞ւմ համար է
ստեղծված այս զարմանալի տոնը:
Ստեղծել են բանվորները յեվ մի-
միայն բանվորության համար:

11.

Յես շարունակում եյի կարդալ:
1899 թվին Պարիզում գումար-
վեց ամբողջ աշխարհի բանվորու-
թյան համագումարը:
Այդ համագումարին յեկել էյին
յեվ գերմանացիք, յեվ անգլիացիք,
յեվ ռուսները, յեվ ավստրիացիք, յեվ

իտալացիք, յեվ լեհերը: Վաս է ապ-
րում ամբողջ աշխարհի բանվորու-
թյունը: Նրանք աշխատում են որե-
կան 12-ից—14, մույնիսկ 16 ժամ:

Յեվ ահա համագումարը վորո-
շում է —

Թող մայիսի մեկին ամբողջ աշ-
խարհի բանվորությունը աշխա-
տանքը դադարեցնի յեվ դուրս գա
փողոց ու ասի՝

— Պահանջում ենք ուրժամյա
բանվորական ուր:

Յեվ բոլ սրանից հետո մայիսի
մեկը դառնա ամբողջ աշխարհի
բանվորական տոնը:

12.

*Դեռ կարդացածս, ինչպեսն պետքն
է, չեյի հասկացել, յերբ վազելով
արհեստանոց մտալ Գլեբ Իվանո-
վիչը: Տեսնելով, վոր ներսում մարդ
չկա, զայրացած վոտները խփեց
հատակին ու գոռաց.*

— Հարկավոր է արձակել, ար-
ձակել բոլոր բանվորներին: Ջրիա-
կերներ, լի որը տոնի յեն փոխել:
Ու շտապ մոտեցա՛վ ինձ: Տես-
նելով, վոր կարդում եմ, մի հար-

ված տվեց վզակոթիս, պոկեց պատի
թուղթն ու գոռաց.

— Ի՞նչ ես գրածը կարդում.
սիրտդ պատիժ ե ուզում, հմ:

Այդ որը առաջին անգամ իմացա,
վոր այդպիսի թուղթ կարդալու հա-
մար բանտ են նստեցնում:

13.

Դարբասի մոտ հավաքվել եր
բանվորությունը: Նրանց մեջն եր
նաև յեղբայրս: Նա ձեռքին ուներ
ցարական չորս դրոշակ:

— Բա ո՞ւր ե կարմիր դրոշակը, —
հարցրեց մեր ցեխի բանվորներից
մեկը:

— Ահա ձեզ կարմիր դրոշակ, —
պատասխանեց յեղբայրս, — ան-
տառը տարեք:

— Բայց չե՞ վոր սրանք ցարա-
կան են, զարմացած նկատեց հար-
ցնողը:

— Վոչինչ, — ժպտաց նա, — ցա-
րական եյին, կդառնան պրոլետա-
րական Տարեք:

14.

Դրոշակները վերցնելով՝ առաջ
անցանք:

Մեզ հանդիպեցին վոստիկա-
ները: Նրանցից վոչ մեկն ուշա-
դրություն չդարձրեց մեզ վրա:

Միանգամայն հանգիստ դուրս յե-
կանք քաղաքից: Յեվ յերբ հասանք
անտառ, յեղբայրս վերցրեց դրո-
շակները, պատռեց սպիտակ շեր-
տերը, կապույտ շերտերը ու թո-
ղեց միայն ներքևին՝ կարմիրը:

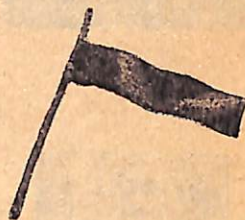
— Ահա և ձեզ կարմիր դրոշակ, —
ասաց նա ուրախ:

15.

Հանկարծ լսեցի: Յերգում եյին:
Դեռ յերբեք չեյի լսել այդ յերգը:

Այս ճիճ աշխարհը կփռենք մեճ
Միճչեմ հիմքեր յեմ ճեռ
Մեր ճոր աշխարհը կփռենք մեճ,
Ուր վոչ ստուկ կա, վոչ դժգոհ:

Յերգում եյին շատերը, սակայն
վոչ վոր չեր յերևում: Մի հարյուր
քայլ ելի առաջ անցանք ու հանկարծ
յերևաց մեծ ձորը և այդ ձորում
մարդիկ, ինչպես մրջյունի յերամ:

16.

Իսկ բլրի վրա, մեզնից մի քանի քայլ հեռու կանգնել եր սև մորուքով ու աղնոցավոր մի մարդ: Գոռում եր ամբողջ կոկորդով.

— Ընկերներ, այստեղ մենք տեսնում ենք մեծ տուն, մայիսի մեկը:

— Ի՞նչ մայիսի մեկ, — հարցրի յեղբորս, այստեղ դեռ ապրիլի 18-ն է: Յեղբայրս ծիծաղեց:

— Ռուսաստանումն է դեռ ապրիլի 18-ը: Ամբողջ աշխարհում այստեղ մայիսի մեկն է: Մեր որացույցը սխալ է:

17.

Բլրի վրա կանգնած մարդը նորից գոռաց.

— Ընկերներ, այստեղ ամբողջ աշխարհի բանվորությունն աշխատանքի բողոքում, կուռ շարժելով, դրոշակներով ու նվագով անցնում է փողոցներով, վազպագի բոլոր տեսակներով և օր: Մենք դեռ չենք կարող այդպես անել: Յեթե մենք դրոշակներով փողոց դուրս գալիմք, մեզ կսպանեն զինվորներն ու կձեռքակա-

լեյին վոսիկանները: Մենք դեռ ստիպված ենք պահվել ահա այստեղ, ձորերում: Սակայն կգա ժամանակ, յերբ կհաղթի բանվորությունը յեվ նրանից հետո այլևս կարիք չի լինի ծածկվել վոսիկանության աչից:

18.

Յես հարցրի յեղբորս.

— Ո՞վ է խոսողը:

Դա կուսակցական ընկեր է, բոլշևիկ: Կոմիտեյից է յեկել:

Յես վոչինչ չհասկացա: Ի՞նչ կոմիտե: Ի՞նչ բոլշևիկ: Միայն մի բան ինձ համար պարզ եր, վոր դա մի ուրիշ մարդ եր:

Շարունակ նայում եյի նրա վրա ու զարմանում. այդպես էլ բարձր ձայն կլինի: Նա այնքան պարզ եր խոսում, վոր հասկացվում եր յուրաքանչյուր բառը:

Հանկարծ նա գոռաց.

— Ընկերներ, անտուր մտեք...

19.

Լսում ենք — սուլոցի ձայներ, յերկնի, յերկնի:

Ամբոխը խոնվեց: Աղմկեց ամբոխը: Սկսեցին իրար կոխկրտել:

Հոետորը ձեռքը բարձրացնելով կանչեց:

— Ընկերներ, մի քի վախենա: Անհառք մեծ: Սակայն վոչ բոլորդ միասին:

Ասաց թե չե, բոլորը կանգ առան: Խաղաղվեցին:

Լսվում եր, ինչպես ճլվում եյին ճնճղուկները:

20.

Անտառի միջով կուզե-կուզ գուրս յեկանք մեծ ճանապարհի վրա ու աշնտեղից խմբերով քաղաք վերադարձանք:

Մեր յետևից լսվում եր սուլոց, աղմուկ և ձիերի դոփյուն:

— Այդ ով ե մեզ հետևում, — հարցրի յեղբորս:

— Կողակներն ու վոստիկանները, — պատասխանեց նա. — վոչինչ, անտառն աշնքան խիտ ե, վոր նրանք չեն կարողանա ձիերով անց կենալ:

Այդպես ել յեղալ: Նրանք մնացին:

Կատաղությունից կրակեցին յերկու անգամ: Վախեցրին անտառի ազդափնրին...

21.

Յերբ անցնում եյի մեր փողոցով, ձիավոր կողակներից մեկն ինձ հասավ:

Նա մի ձեռքում բռնել եր մորակ, մյուսում կրկնակոշիկ:

22.

Այդ որվանից շատ ժամանակ ե անցել:

1918 թվի մայիսի մեկին յես յեղա Մոսկվայում:

Դա արդեն հեղափոխությունից հետո յեր: Բոլոր որացույցներում այդ որը վոչ թե առաջվա պես սե, այլ կարմիր եր նշանակված:

Բոլշևիկներն ուղղել եյին որացույցը:

Ամբողջ Մոսկվան ծածկվել եր դրոշակներով: Մարդկանց գլխարկների և թևերի վրա ժպտում եր

կարմիր ժապավենը: Սուլում եյին
շահները: Նվագում եր մուգիկան:

Ամեն կողմից հավաքվել եր ժո-
ղովուրդը: Հավաքվել եր վոչ թե ձո-
րում, ինչպես առաջ, այլ կարմիր
հրապարակում, կրեմլի պատերի
տակ:

23.

Բարձր ամբիոնի վրա յերեաց մի
մարդ ու ձեռքը պարզելով, սկսեց
ճառը:

— Ընկերներ, այսօր ամբողջ աշխար-
հում բանվորությունը սոնում է մայիսի
մեկը, սակայն միայն մե՛նք կարող ենք
այդ սոնն ազատ կատարել:

Թվաց, վոր լսել եյի այդ ձայնը:
Հարցրի.

— Ո՞վ է խոսողը:

— Ընկեր Լենինն է, — պատաս-
խանեց մեկը:

24.

Յես անմիջապես հիշեցի «կոմի-
տեյից յեկաժ կուսակցականին»:
Նա յերբեք չեր փոխվել:

22876

5589

Գինը 8 Կոպ.
Цена 8 коп.

X. 2.

2, 3
80
1/2

Н. ОЛЕЙНИКОВ
Удивительный
праздник
(перевод с русского)
На армянском языке

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР
Москва, центр, Никольская, 10.